РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орґан Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 19-го грудня 1916. Ч. 152. VOL. XXIV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, December 19, 1916. No. 152.

СОЮЗНІ ВІЙСКА В МОЛДАВІЇ.

Румуни опорожнюють міста Браїлю і Ґалац. -- 7.500 полонених.

Наступ Французів під Верденом. - Около 9.000 полонених Німців.

ДУМА ВІДКИНУЛА МИРОВУ ПРОПОЗИЦІЮ НІМЕЧЧИНИ.

ВІЙНА З РУМУНІЄЮ:

СОЮЗНІ ВІЙСКА ЗДОБУЛИ МІСТО БУЖЕУ. — 4.000 ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 15. грудня. — **Союзні війска здобули вчера румунське місто Бужеу, яке становить браму до Молдавії.**

Рівночасно війска, належачі до дунайської армії, які перейшли були ріку Яломіцу, посувають ся в напрямі міста Браїлї.

Число полонених Москалів і Румунів зросло знова о 4.000 людий.

Урядовий звіт німецького ґенерального штабу звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: Горіючі села значать дорогу, якою відбувала ся утеча Москалів. Помимо непогоди союзні війска переслідують дальше неприятеля, не даючи йому ні на хвилю відпочинку.

„В горах неприятель робив зусиля ставити опір, але його скоро зломано.

„Місто Бужеу здобуте.

„Девята армія полонила протягом двох останних днів знова 4.000 жовнірів.

„Наша армія в Добруджі переслідує неприятеля, який з причини скорого наступу наших війск у Волощині, опустив свої становища на північ від Чернаводи і Констанци і утікае в напрямі границі Бесарабії".

ВЕЛИКЕ ЗНАЧІНЄ ЗДОБУТЯ МІСТА БУЖЕУ.

КОПЕНГАҐЕН (Данія), 16. грудня. — **Останні урядові вісти донесли про здобутє німецькими війсками міста Бужеу. Отсей новий успіх союзних війск в Румунії уважають за початок кінця румунської кампанії.** В руках союзних війск опинив ся останний найважнійший осередок зелізничої сїти. З міста Бужеу ведуть іменно два головні зелізничі шляхи: один на північ через Молдавію до Черновець, другий на північний схід через Браїлю і Ґалац на Бесарабію. (Місто Ґалац лежить над Дунаєм, над границею Бесарабії і є віддалене всего 100 км. від міста Бужеу).

Треба надіяти ся, що союзні війска будуть дальше гонити утікаючі недобитки російсько-румунської армії у тих двох напрямах, в яких ідуть висше згадані зелізничі шляхи. Успішне переведенє таких воєнних операцій мусїло би потягнути за собою нову небезпеку для Росії: 1) Наступ союзних війск на Бесарабію. 2) Загроженє відвороту російським війскам, які стоять на боєвім фронті на Буковині і у східній Галичині.

СОЮЗНІ ВІЙСКА РОЗПОЧАЛИ НАСТУП НА БРАЇЛЮ. — 2.000 НОВИХ ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 16. грудня. — **Союзні війска, які перейшли ріку Бужеу, посувають ся скорим кроком в напрямі Браїлї. Протягом вчерашного дня полонено знова поверх 2.000 Румунів і Москалів.**

В Добруджі союзні війска перейшли лінію Гіршова-Карталь.

Урядовий звіт німецького головного штабу звучить:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: Ліве крило девятої армії по довшій завзятій боротьбі дійшло до шляху, який веде з Бужеу до Римніка (на полудне від Фокшані). Праве крило сеї армії перейшло ріку Бужеу на схід від міста. Протягом вчерашного дня число полонених зросло о дальших 2.000.

„Дунайська армія посуваєть ся дальше без перестанку на північний схід в напрямі Браїлї.

„В Добруджі російські війска уступають на північ. Німецькі, болгарські і турецькі війска в погони за неприятелем перейшли лінію Гіршова-Карталь-Коґеляс".

СОЮЗНІ ВІЙСКА В МОЛДАВІЇ. — РУМУНИ ОПОРОЖНЮЮТЬ БРАЇЛЮ І ҐАЛАЦ.

БЕРЛІН, 17. грудня. — **Побідні війска Макензена після здобутя міста Бужеу перейшли границю Молдавії.**

Зі Стокгольму (Швеція) доносять, що Румуни цілковито опорожнили міста Браїлю і Ґалац. З причини браку поживи в Молдавії панує голод і нужда.

1.150 ПОЛОНЕНИХ І ВЕЛИКА ВОЄННА ДОБИЧА.

БЕРЛІН, 17. грудня. — З німецького ґенерального штабу доносять:

„АРМІЯ МАКЕНЗЕНА: Союзні війска на широкім просторі перейшли ріку Бужеу. Число полонених збільшило ся знова о 1.150.

„Крім полонених в руки побідних війск попала в Бужеу величезна воєнна добича. Вона складаєть ся з 19 зелізничих машин, 400 ваґонів, переважно з набором, і з великого числа возів.

„В Добруджі союзні війска дійшли до лісистих околиць північної Добруджі, де надіють ся стрінути зі сторони неприятеля сильнійший опір".

СТОЛИЦЮ РУМУНІЇ ПЕРЕНОСЯТЬ ДО РОСІЇ.

БЕРЛІН, 17. грудня. — **Кореспондент зі Стокгольму доносить на підставі вістий, одержаних з провізоричної столиці Румунії, міста Яси, що на останнім засіданю румунської державної ради ухвалено перенести мінїстерство для заграничних справ до Петроґраду, а прочі мінїстерства до Києва.**

Румунський парлямент, як доносять, буде відбувати засїданя в Петроґраді. Румунський король після однотижневого побуту в Росії має удати ся відтак до Англії.

ВОЄННЕ ПОЛОЖЕНЄ НА ТЕРЕНІ ВІЙНИ З РУМУНІЄЮ.

Заледви місяць минає від хвилї, коли союзні війска розпочали властивий наступ на Румунію, а румунська кампанія вже зближаєть ся до кінця. **Більше ніж дві треті части (поверх 90.000 квадр. кл.) Румунії находить ся нині вже в руках побідних війск.**

Проти російсько-румунських війск оперують дві головні армії: армія Макензена і арх. Йосифа.

Головна армія Макензена (I.) займає боєву лінію, яка тягнеть ся від східної границї Семигороду до Чорного моря. Вона складаєть ся з трох армій:

Перша армія оперує **в Добруджі,** і вона посуваєть ся тепер на північ в напрямі Дунаю. Вона складаєть ся з Німців, Болгарів і Турків.

Друга армія, так звана **дунайська,** оперує на лївім березї Дунаю. Вона посуваєть ся тепер в напрямі Браїлї. Ся армія складаєть ся з Німців і Болгарів.

Трета армія, так звана **девята,** перейшла ріку Бужеу і машируе здовж зелїзничого шляху на північ в напрямі міста Фокшані.

Головна армія арх. Йосифа (II.) займає становища здовж границї Семигороду і Румунії, відтак здовж Карпат аж до татарського просмика (в околиці Ворохти).

Війска Макензена посувають ся на цілім фронті (почавши від границї Семигороду аж до Чорного моря) дальше наперед і зближають ся до **головної оборонної лінії Дунай-Ґалац-Фокшані.** На сїй лінії (на мапі зазначена вона чорною перериваною лінією) правдоподібно удасть ся румунсько-російській армії здержати свій відворот. **Віддалене між границею Семигороду а Дунаєм виносить в тім місци всего 120 кільометрів (75 амер. миль).**

Впрочім дальший розвій воєнних операцій на сім теренї війни буде залежати богато також від якости зими.

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

НАСТУП СОЮЗНИХ ВІЙСК НА ЗАХІД ВІД ТЕРНОПОЛЯ.

БЕРЛІН, 15. грудня. — Головний німецький штаб доносить:

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: На північ від зелізничого шляху Золочів-Тернопіль німецькі війска вдерли ся в передні окопи Москалів, беручи 90 салдатів в полон".

ПЕТРОҐРАД, 15. грудня. — Російський рапорт доносить:

„В околиці Зубильна (на Волини) неприятель по довшім бомбардованю перевів наступ на наші становища, але його ударемнено при помочи огню наших гармат.

„Коло Грабковець (в околиці Зборова) наші жовніри прогнали ручними ґранатами неприятеля, який заходив ся коло знищеня наших дротяних перегород. Пополудни перевів неприятель наступ в околиці Млиновець і Кабаровець та займив становища у віддаленю 300 метрів від становища наших ґармат. Користаючи з ночи і густої мраки, неприятель напав на схід від Конюхів на дві наші патрулї".

БИТВА НА ЗАХІД ВІД ЛУЦКА. — 300 ПОЛОНЕНИХ.

БЕРЛІН, 17. грудня. — Німецький ґенеральний штаб доносить:

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: На північ від зелізничого шляху Ковель-Луцк німецькі війска здобули приступом російські становища на просторі 600 метрів, причім полонили 5 офіцирів і 300 салдатів та здобули кілька машинових крісів і метавок.

„Над рікою Двиною, в околиці Ілюкста, неприятель після довшого бомбардованя зробив напад на наші становища, але без успіху. Напад Москалів зістав відбитий.

„АРМІЯ АРХ. ЙОСИФА: В околиці Дземброславки (в Карпатах) німецькі війска перевели напад на становища Москалів і повернули з кількадесяти полонеными.

„Над горішною Бистрицею (румунською) ведеть ся боротьба".

ГІНДЕНБУРҐ ЗАПОВІДАЄ КАМПАНІЮ ПРОТИ РОСІЇ.

БЕРЛІН, 14. грудня. — Підчас обговорюваня можливости, що всякі пропозиції щодо мира будуть під сю пору попросту відкинені, заявив висший офіцир кореспондентам преси невтральних держав, що Німеччина є сьвідома сего, що Анґлія й Франція розпічнуть з весною на заходї новий великий наступ, на що однак Німеччина є заздалеґідь приготовлена. Офіцир висказав притім гадку, що вослїдом того буде лише дальше мордованє людий та що сей новий наступ не принесе неприятелеви більших успіхів ніж сегорічний над рікою Сомою.

Тимчасом однак, говорив дальше офіцир, **Німеччина ні на хвилю не дасть Росії спокою, аби вона могла знова прийти до сили, як се стало ся минувшого року. Він заявив зовсім певно, що Німеччина буде всилї змусити Росію до мира і сего вона й довершить, скоро лише мирова пропозиція буде відкинена. Німеччина дуже добре се знає, що Росія є вичерпана і то як під зглядом військовим так і під зглядом економічним. Росія не має ні війск ні торговлї ні амуніції. Покликуючи ся на слова Гінденбурґа, що сего року не буде зимової кватири, заявив вкінци офіцир, що Німеччина не має наміру дати сего року Росії нагоди поставити нові війска в поле або усунути недостачу амуніції.**

ДУМА ВІДКИДАЄ МИРОВУ ПРОПОЗИЦІЮ НІМЕЧЧИНИ.

ЛОНДОН, 15. грудня. — З Петроґраду надійшли отсї вісти:

„Після промови нового мінїстра для заграничних справ дума одноголосно заявила ся проти мирової пропозиції Німеччини".

Резолюція, ухвалена послами думи, звучить:

„Дума, вислухавши промову мінїстра для заграничних справ, заявляєть ся одноголосно за тим, аби союзні держави серед теперішних відносин ніяк не вдавали ся в мирові переговори з Німеччиною.

„Дума є тої гадки, що пропозиція Німеччини не є нічим иншим, як лише доказом ослабленя неприятеля і підступним кроком з його сторони, від якого він сам не надієть ся жадного успіху, але хоче лише в сей спосіб скинути на других відповідальність за війну і за все те, що підчас війни стало ся, та оправдати себе перед публичною опінією.

„Дума є тої гадки, що передчасно заключений мир може принести спокій лише на короткий час, натомісць зродить небезпеку нової кровавої війни і нових страшних жертв.

„Дума є тої гадки, що тривалий мир є можливий лише по рішаючій побіді над мілїтарною силою Німеччини і по виреченю ся Німеччини своїх мрій, які спричинили сьвітову війну і зробили Німеччину відповідальною за всі нещастя сеї війни".

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

НАСТУП ФРАНЦУЗІВ ПІД ВЕРДЕНОМ. — ОКОЛО 9.000 ПОЛОНЕНИХ І 80 ГАРМАТ.

ПАРИЖ, 16. грудня. — Французьке мінїстерство війни доносить:

„В дводневній битві під Верденом, яку попередило 72-годинне безнастанне бомбардованє німецьких становищ при помочи гармат всілякого калїбру, наші війска віднесли небувалий доси успіх. Наші війска взяли приступом німецькі становища на фронті 5 до 6 кільометрів широкім, посуваючи ся о 2 до 3 кільометри наперед.

„Число полонених Німців виносить около 9.000. В руки наших війск попало також около 80 гармат, в части цілих, в части ушкоджених.

„Німецькі війска були приневолені уступити на свою другу головну боеву лінію, то є на ті становища, які держали у своїх руках на початку наступу на Верден (25. лютого с. р.)."

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ" І ПРИЄДНУЙТЕ ТЇЙ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодинчоке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

За всї оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертаєть ся.

З біжучої хвилі.

Перші наслідки „мира" дали ся минувшого тижня відчути на біржі в Ню Йорку. Вістка про можливість недалекого мира викликала небувалий переполох серед властителїв шерів таких компаній, які доставляють воєнні матеріяли для воюючих держав в Европі. Поверх 2,500.000 ріжних шерів зголошено до продажі на біржі. Шери продавано по 6 до 26 долярів на штуці дешевше від останного курсу. Богато людий, які мали надію стати небаром мілїонерами, пійшли з торбами.

Кажуть, що переполох на нюйорській біржі був минувшого тижня більший ніж 1907 р. підчас великої грошевої крізи в Америці.

Телеґрама з Омска (в Росії) доносить:

Епископ омський Сильвестер доніс Св. Синодови про перехід на православє 450 Чехів-католиків і Галичан-униятів. Один з навернених военнополонених Чехів заходами преосьвященного Сильвестра, за окремими дозволом Синода, зістав принятий між студентів петроґрадської духовної академії. Многі з навернених военнополонених старають ся через епископа Сильвестра о зачисленє їх до російських підданих з домаганєм постійного перебуваня на Сибіри.

Хто з розумних людий повірить, аби военнополонені Чехи-католики і Галичани-уніяти **з доброї волї** переходили на російське православє (цареславє), **з доброї волї** приймали російське підданство і **з доброї волї** вибирали собі на сталє поселенє холодну Сибір?...

Нюйорський цареславний „Свет" (ч. 48, з 14. грудня с. р.) містить ось-таку телеґраму з Ню Йорку:

Вчера получена изъ Петрограда золотая драгоцѣнная Митра (дарунокъ Русского Государя Императора) для Высокопреподобного Протоіерея Ѳеофана Обушкевича. Отъ души желаемо ему носити еи на многая лѣта!

Военнополонені Чехи-католики і Галичани-уніяти приняли царську віру з нужди і з горя, отже **з конечности**, то цар „наградив" їх за се постійним побутом на Сибіри (що за ласка!); протоєрей Обушкевич перейшов на цареславє **добровільно**, то за те цар прислав йому в дарунку „золотую драгоцінную" мітру. Иньшими словами можна би сказати: „Високопреподобні" дістають від царя золоту трубку, а „прості хлопи" мотузок від тої трубки...

Від 3. до 9. грудня відбував ся в Ню Йорку російський базар. Про сей базар нюйорський цареславний „Свет" (ч. 48) пише:

Дякуючи усердію богатшихъ Американцовъ, а також и великой Русской Колоніи, Базаръ выпалъ на славу, бо принесъ на корысть Русского Червеного Креста понадъ $50.000.

Всѣмъ, потрудившимся для доброго и великого дѣла, сердечное „Спаси Богъ" отъ Державной Руси!

Дай Богъ, щобы скоро и другіи містца необятной Америки хоть въ малой мѣрѣ могли быти обзнакомлены съ Русью и еи величіемъ, подобными Б а з а р а м и, въ той часъ (коли Американцы зобачатъ насъ въ правдивомъ свѣтлѣ) никто не посмѣе туманити нашихъ пріятелей — Американцовъ, що нѣбы мы, русскіи и Державная Русь, — не культурныи, темныи, у которыхъ замѣсто добра, правды и красоты царствуе одно зло...

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ Товариства „Українська Рада" в Америці.

Отсим маємо честь повідомити Вп. Відноручників українських центральних орґанїзацій, що в днях 25. і 26. грудня с. р. відбудуть ся в Ню Йорку наради в цїли уведеня в житє товариства „Українська Рада" і уложеня точного пляну працї сього товариства.

Участь у нарадах можуть брати особи, які викажуть ся повновластию, виставленою в тій цїли урядом сеї центральної орґанїзації, котру вони заступають. До висиланя делеґатів є управнені лише ті українські центральні орґанїзації, які одержали запрошенє від Тимчасового Комітету „Української Ради" до співучасти в нарадах.

Наради відбудуть ся в Ню Йорку в „Arlington Hall", 19 St. Mark's Place (between 2nd and 3rd Ave).

ДНЕВНИЙ ПОРЯДОК НАРАД.

1. **Оворенє зборів.**
2. **Відчитанє і принятє статута товариства „Українська Рада".**
3. **Підписанє чартеру.**
4. **З а г а л ь н е положенє української справи.**
   а) Полїтичний напрям Українців в Америці.
   б) Висланє меморіялу, ухваленого на Українськім Соймі, і вибір спеціяльної делеґації для врученя його президентови Злучених Держав.
   в) Протест проти проєктованої австрійським правительством автономії Галичини і проти евентуального лученя українських земель з Польським Королївством.
   г) Протест проти надужить Москалїв у Галичині супроти українського населеня.
   ґ) Протест проти нового насильства російського правительства з причини відданя митрополита Шептицького під власть російського синоду.
5. **Поміч для старого краю.**
   а) Вибір делеґації до Вашінґтону в справі уладженя Українського Дня.
   б) Заінтересованє чужинців ратунковою акцією для старого краю.
   в) Зорґанїзованє способів для збираня жертв серед нашого загалу.
6. **Справи просьвітно-шкільні серед Українців в Америці.**
7. **Українські економічні організації в Америці.**
   а) Запомогові товариства.
   б) Американсько-Українське Бюро.
8. **Еміґрація Українців по війнї.**
9. **Видавництва в українській мові і в мовах чужих.**
10. **Вибір членів Екзекутивного Комітету і Контрольної Комісії.**
11. **Вибір членів до:**
    а) секції політичної,
    б) секції збираня фондів і жертв,
    в) секції просьвітно-шкільної,
    г) секції економічної,
    ґ) секції еміґраційної,
    д) секції видавничої.
12. **Довільні внесеня і дискусія.**

По кождім рефераті відбудеть ся дискусія і будуть поставлені відповідні внесеня.

Наради розпічнуть ся в понеділок, дня 25. грудня с. р., точно о годині 3-тій пополудни.

ЗА ТИМЧАСОВИЙ КОМІТЕТ „УКРАЇНСЬКОЇ РАДИ" В АМЕРИЦІ:

Іван Боросєвич	Григорій Заячківський	о. Максим Кінаш
Андрій Гавриляк	Дмитро Капітула	о. Никола Підгорецький
о. Волод. Держирука	Петро Кирилюк	Семен Ядловський

УКРАЇНА ЯКО ЧАСТЬ ОХОРОННОГО ВАЛУ ПРОТИ РОСІЇ.

В міру дальших воєнних операцій союзних війск в Румунії, в міру чимраз більшої правдоподібности, що союзні війска розпічнуть небавом наступ на Бесарабію, а вслїд за тим на Україну, українська справа стає предметом поважних полїтичних міркован.

В нюйорській німецькій часописи „Штатс-Цайтунґ" появила ся статя Г. Г. фон Мелентіна під заголовком „Великий охоронний вал проти Росії". В сій статї автор стараєть ся доказати, що мир у сьвіті буде лише тоді запевнений, коли Росія стане державою чисто азійською і коли вона втратить підставу до дальшої своєї заборчої полїтики в Европі.

Понизше подаємо з тої статї кілька виїмків, які відносять ся спеціяльно до справи української. Автор статї між иншим пише отсе:

„На засїданю німецького парляменту дня 9. грудня минувшого року канцлєр Бетман Гольвеґ вказав на отсї воєнні цїли Німеччини: „Анї на сході анї на заході наші вороги не сьміють мати нагоди завтра напасти знова на нас і ще сильнїйше нам загрозити".

„Принагідно обговорюваня справи оголошеня независимої Польщі — говорить дальше фон Мелентін — звернено увагу, що Польща сотки лїт була брамою, якою Росія робила випади на середущу Европу. Однак замкненє лише сеї одної брами не зможе усунути російської небезпеки. Між Росією і середущою Европою мусить повстати охоронний вал, який тягнув би ся від Балтійського моря на долину, аж до Кавказу. Прибалтійський край, Литва, Польща, Україна і Грузія (на Кавказї) мусять творити той охоронний вал. Заборчість Москалїв, яка вказує царському імперіялїзмови дорогу на захід і полудневий захід, вийшла з балтійських країв, Польщі й України.

„З балтійських провінцій заборча полїтика Росії, яка обіймила була в своїм плянї також Фінляндію, була звернена в напрямі Північного моря, яко лучника з океаном. Через Польщу Росія промостила собі шлях до середущої Европи. Україна становила підставу заборчої полїтики Росії на Балканї до здобутя Царгороду і Дарданелїв.

„Україна в половині 17. віку, Прибалтійський край з початком 18. віку, Польща з кінцем 18. віку — влучені до російської держави становлять ще до нинї чужі тїла в сїй державі. Вже Бісмарк заявив був, що забезпеченє мира в Европі лише тоді дасть ся осягнути, коли Росію розложить ся на такі части, з яких вона складаєть ся. Через Україну веде дорога для Росії на Балкан і тому доступ для Росії на Балкан мусить бути замкнений. Через освободженє України і через доступ до Чорного моря великий міст, який зробили побідні війска між Північним морем а близким сходом, одержить охорону проти нападу зі сторони Росії.

„Прибалтійський край, Литва і Польща мають усунути небезпеку, яка грозить зі сторони Росії для середущої Европи, Україна і Грузія мають забезпечити мир".

Телеґрами з Петроґраду доносять:

За довозолом російського міністра для внутрішних справ начальник головної управи пресових справ зробив предложенє, щоби уладити цїлий ряд нарад, в яких взяли би участь редактори найповажнійших часописий в Росії. Предметом тих нарад мало би бути придуманє способів, аби осьвідомити населеня про характер війни і вплинути відповідно на настрій серед цивільного населеня. Передівсїм було би задачею російської преси пояснити народови, що причина недостачі ріжних средств і причина великої дорожнї лежить в елементарних подіях, а не є випливом якоїсь злої волї.

Як відомо, головною причиною дорожнї і браку найважнїйших средств до житя в Росії є хабарництво і злодійство серед російського чиновництва. Видко, що хабарництво і злодійство в Росії розвинули ся так сильно, що треба було їх зачислити аж до стихійних подій (як грім, повінь, трясенє землї і т. п.).

ДОЛЯ ГАЛИЦЬКИХ ЗАСЛАНЦІВ.

Під таким заголовком помістив „Курєр Львовскі" статю про долю галицьких засланців у Росії.

Вслїд за російським наступом в Галичині російські власти пігнали далеко в сибірські степи тисячі галицького цивільного населеня: старців, жінок і дїтий. Майже кожда російська ґубернія є переповнена тими бездомними, яких нагло вирвано зі своїх хат, обрабовано зі всього, що колись мали і кинено на поталу голоду і нужди. Покищо ще точно не знати, кілько мешканців нашого краю вивезено в глиб Росії. Найменьше число виносить 30.000 осіб.

Положенє засланців є попросту розпучливе. Цїлими тижнями, серед голоду і холоду, тривала їх подорож, по більшій части пішки, в далекі сибірські ґубернії. По дорозї відпочивали виключно по російських арештах. Вони ґрупами по 100, або нераз і по кількасот осіб разом, під наглядом козаків перейшли здовж і поперек Росію, викликуючи всюди милосердє і пострах. Селянин, сьвященик, лїкар, адвокат, урядник, жид, жінки, дїти, немовлята, старці — отсе учасники тих страшних і грозою проймаючих походів; щезли ріжниці стану, запанувала рівність недолї; хлїб і чай — се одинока пожива для нещасних жертв.

Хто конець-кінцем видав приказ вивозити галицьке населенє, не знати; фактом є, що при кінци 1915 року російські власти іменували спеціяльну комісію, котра мала провірити всї обставини, які спричинили такий масовий вивіз населеня. Та комісія застала сотки осіб позамиканих по російських арештах, де вони перебували тижнями і місяцями. Слїдство виказало, що забирано і розміщувано по арештах тисячі невинних; нїхто не знав причин арештованя; не було актів, з яких можна би щонебудь в тім напрямі довідати ся. На запити комісії, хто зарядив вивезенє, яка була провина вивезеного — нїхто не міг дати відповіди. На кождім кроці стверджувано самоволю і безправство, кличучі о пімсту до неба. Знищено тисячі екзистенцій; сотки вивезених переплатили житєм самоволю російських чиновників.

Реальним наслїдком тої комісії було се, що зараз випущено з арештів усїх, які були, і поділено на ріжні катеґорії: на закладників, адмінїстраційних засланців і таких, котрих провини не можна було доказати. Кожде галицьке місто, місточко і село дало велике число континґенту так званих „закладників"; брано їх, не надумуючись, і по нинїшний день нїхто в Росії не може відповісти на питанє, за що властиво ті люди відповідають. З многих місточок забрано всьо населенє; не лише мущин, але й женщини і дїти, і тижнями гнано їх в глиб Росії; се є катеґорія так званих адмінїстраційно засланих.

За що їх заслано, того, розуміеть ся, нїхто не знає. Не знає того російський центральний уряд, не знають того військові власти.

Гнано всїх наче товар в глиб Росії, розміщувано по ріжних ґуберніях азійської Сибіри і відтоді російський уряд заперестав ними опікувати ся. Одинокий нагляд над ними має полїція. І на тім кінчить ся. З чого ті люди жиють, чи мають які средства до житя, одїж на остру 50 степенів зиму — тим російський уряд цїлком не журить ся. В декотрих ґуберніях виплачено засланцям по кількадесять копійок денно, а в инших не дали їм нїчого. Можна собі уявити розпуку тих нещасливих, котрі невинно зносили катованє, котрі є цїлком відтяті від своїх і котрим кождого дня заглядає в очи смерть з голоду і від морозів.

Австрійський уряд, почуваючи ся до обовязку помогти своїм горожанам матеріяльно, спонукав американську амбасаду в Петроґрадї, аби оснувати численні комітети несеня помочи австрійським горожанам, вивезеним і інтернованим в Росії. Отже з рамени американських консулятів основано кілька таких комітетів, які взяли ся енерґічно до працї. Ті комітети виплачували австрійським горожанам 7 рублів 77 копійок місячно. Та знова всьо те обмежало ся в першій мірі на виселенцях в европейській Росії, а лише в дуже малій мірі на перебуваючих у Сибіри. Тим власне толкуєть ся, що ті, котрі на се найбільше заслугують, котрі в сибірських степах анї помогти анї порадити собі не можуть, ті дістають тої помочи як найменьше.

В справі тих галицьких засланців на Сибіри відбула ся 2. вересня в міністерстві справ заграничних конференція, на котрій заступник прокуратора міста Львова представив положенє засланців і просив о як найскоршу поміч. Австрійське правительство, яке доси асиґнувало на сю цїль 300.000 рублїв місячно, підвисшило ту суму до 500.000 рублїв. Крім того сподїваують ся, що на закупно зимової одїжи внасиґнуєть ся одноразово 250.000 рублїв. Рівночасно австрійське правительство поробило заходи, щоби помножити число ратункових комітетів під управою американської амбасади. Акція австрійського правительства уратує впрост житє тисячам своїх горожан. Тепер на кождого засланого припадає сума около 15 рублїв місячно, що ще також не вистарчає на житє.

Конечна є тут поміч горожанська. Вся суспільність повинна допомогти тим нещасливим, обездоленим і конаючим галицьким засланцям, жертвам ненаситного молоха — Росії.

ХТО ЗАПЛАТИТЬ ВОЄННІ ВІДШКОДОВАНЯ?

Питанє, хто заплатить воєнні кошти, починає щораз більше інтересувати думаючих людий. Доси практикувало ся так, що всї воєнні відшкодованя покривала побіджена сторона. Минув вже однак той час. Воєнні кошти зросли до такої степени, що нїодна воююча сторона не буде всилї сама їх покрити.

На перший погляд можна сказати, що тут ходить о великі суми, яких не всилї дати самі лише певного рода доходові жерела. Тут конче треба буде впровадити ріжного рода фіскальні монополї. Однак цїни, наложені монополями, не можуть бути занадто високі. Війна піднесла і так цїни до застрашаючої міри, а коли би вони мали бути ще підвисшені, то в такім разї було би неможливо провадити конкуренцію в заграничнім промислї. Нема однакож анї мови, аби по війнї цїни ріжних житєвих продуктів упали знова на нормальну скалю, на таку, яка була перед війною. Заходить отже питанє, відки взяти доходи, аби покрити воєнні розходи?

Тим питанєм інтересують ся тепер в Анґлії. Знаменитий анґлійський економіст, Сідней Вебб, помістив у часописи „Ді Ню Стейтсмен" статю п. з. „Як повинно ся сплатити воєнні кошти?" В тій статї Вебб говорить, що по війнї є конечні високі податки, але головним доходовим жерелом держави буде податок доходовий. Такий податок буде навіть дуже високий. Коли приміром хтось буде мати 40.000 долярів промислового приходу, то буде мусїв платити 12.000 долярів податку. А коли хто буде мати 2,000.000 долярів промислового приходу, то буде мусїв платити 1,600.000 долярів податку. Така тарифа податку мусїла би істнувати протягом кількох лїт. В справі покритя воєнних пожичок Вебб проєктує, аби сї пожички покрив спеціяльний податок, наложений на рухомі і нерухомі мастки.

Також поручено в Анґлії вже справу оподаткованя богатших верств суспільности. В тій цїли у бувшого анґлійського премієра, Есквіта, явила ся була спеціяльна депутація, котрій Есквіт відповів, що правительство вже давно носить ся з думкою оподаткованя богачів.

Богаті верстви в Анґлії платили відповідні податки ще перед війною. Ті податки підчас війни значно зросли. Хто перед війною мав 10.000 долярів доходу, сей платив 260 долярів податку, а тепер платить 1.020 долярів. Хто мав 2,000.000 долярів річного доходу, той перед війною платив 294.160 долярів податку, а тепер платить 942.580 долярів.

За проєктом Анґлії пійдуть правдоподібно всї прочі держави. Всї правительства думають таким робом випрівнати воєнні кошти.

ЕТАП.

(Передрук заборонений).

Етап — взагалі страшна річ.

Се є подорож арештантів.

Безперечно і в инших краях арештантів возять, але навряд чи є де ся подорож такою тяжкою як в Росії.

Вірте, в тюрмі сидіти богато лекше ніж відбувати етапну подорож.

* * *

В давні часи, коли ще в Росії зелізниць було мало, подорожі арештантів відбували ся пішки; навіть на Сибір пішки ходили.

Для такої подорожі був свій вироблений шлях і партії арештантів в кількасот людий, в сірих арештантських халатах і маленьких сірих шапочках, як ватага товару оточена кругом жовнірами, йшла... Місяць, два, инколи три йшла на Сибір, до назначеного місця...

Страшне вражінє робить така ватага арештантів, особливо коли серед них є каторжники, закуті в ніжні і ручні ланцухи. Жовніри, узброєні рушницями зі штиками (багнетами), револьверами і шаблями, вартують, аби хто не втік з дороги... Арештанти мусять іти рядами мов салдати, а хто змучить ся, відстане трохи, того салдати-вартівники підганяють прикладами (кольбами) рушниць. Жінок, хорих арештантів і арештантські манатки везуть ззаду на возах.

За день така партія мусить пройти 25 до 40 верств, до назначеного на нічліг місця. Тут би змученому арештантови скорійше відпочити, так ні! Їх вистроюють на подвірю тюрми в ряди і починаєть ся провірка. А рано, о годині 5-тій уже будять; треба вставати, наскоро снідати; знов провірка, знов дорога... І так місяцями відбувала ся подорож...

Так пішки ходили від Москви аж до Іркутска і сей етапний шлях називав ся „Владимиркой", позаяк проходив він через місто Володимир...

Давно минули ті часи, а пісні про тяжкий „Володимирський шлях" не забули ся і ще й доси співають ся.

Нині таких далеких піших подорожий нема, бо скрізь побудовані зелізниці. Нині здаєть ся найдовша піша подорож є лише між Тюменью а Тобольском — 263 верстви, тай то на зиму лише, а літом арештантів перевозять на пароходах.

* * *

Я один лише раз ішов пішим етапом від Тюмені до Тобольска, і на мою думку піший етап богато ліпший ніж етап на зелізниці. Тут хоч і змордуєш ся добре, але увесь час ти на вільнім воздусі, а там...

Уявіть собі звичайний вагон. Вікна і двері з кратами. Людий повно. На лавці, де звичайних пасажирських місць є тільки три, арештантів садять чотирох, або пятьох. Ви притиснені один до другого. Лягти ніде, та і не вільно; не вільно також встати і перейти ся по вагоні, колиб вам захтіло ся випростувати затерплі від довгого сидженя в одні́м положеню ноги; не вільно курити, не вільно арештантам говорити між собою... За маленький переступок висше згаданого салдат-вартівник має право побити, а навіть застрілити вас без попередженя.

Кілька днів такої подорожи і чоловік змордуєть ся так, що вже не годен не тільки щонебудь робити, а навіть і думати. По трох-чотирох днях такої їзди вас завозять в якунебудь тюрму на відпочинок на один, три дні, а там знову те-ж саме.

Арештантови не вільно мати з собою на етапі мила і масла, особливо в тім вагоні, де є закуті в ланцухи, бо при помочи масла і мила ланцухи можна зняти; не вільно мати пасків і підтяжок (шлийок), щоб часом не завісив ся; не вільно мати гроший більше як 99 копійок; не вільно мати золотих річий— перстенів, годинників, окулярів в золотій оправі і всього того, що має більшу вартість, аби часом за них не підкупив салдатів-вартівників і не втік.

На кождий день арештантови в дорозі видаєть ся лише по 10 копійок урядового удержаня і за ті гроші арештант мусить жити, як знає. Що зробиш за такі гроші? Але їх треба числити ще меншими, бо арештанта самого не пускають купити, що йому треба, а все те він мусить зробити через салдата, а салдат не був би салдатом, як би з тих гроший не вкрав чогонебудь.

Якінебудь змаганя з вартівниками-салдатами даремні. На етапі арештант є в безконтрольнім його розпорядженю. Він убє арештанта і донесе рапортом свому начальству, що зробив се тоді, як арештант хотів тікати з вагону. Вірять йому, а не арештантови... Тут нічого не зробиш. Але й скарги жадного успіху не мають, бо висше начальство уваги на них не звертає, а хоч би й звернуло якнебудь випадково, то де сьвідки? Арештант не пійде сьвідчити, бо за се як не сї то инші вартівники, коли не убють його, то побють, відберуть здоровлє.

Коли чоловік пройде таким етапом місяць чи два, то вже стає таким хорим, розбитим і фізично і морально, що не скоро потім очухаєть ся.

В тюрмі ріжні переступники мають ріжну шану і що роблять з кримінальними, того не вільно робити з політичними, або засланцями. На етапі шана всім одна. Всіх однаково грабують, всіх однаково бють.

* * *

Етапи не ходять як прийдеть ся, а мають свої вироблені шляхи — навіть на зелізницях. Аби пояснити се, я хочу розказати одну байку... Не байку, очевидно, а дійсний факт, але дуже похожий на байку.

Се було зимою 1906 року, в місті Саратові над Волгою. Один чоловічок, художник (артист) Гейнріх, зачав видавати ґумористичний тижневник, що називав ся „Карандаш" (олівець). В однім з перших чисел сього журнала він умістив карикатуру на тодішного саратовського ґубернатора, П. А. Столипіна. Ґубернатор журнал припинив і вислав Гейнріха геть зі своєї ґубернії, а незалежно від того прокуратор потяг Гейнріха до суду за образу ґубернатора. Гейнріх переїхав через ріку Волгу в маленьке місточко Покровск, що лежить всього чотири верстви від Саратова, але вже в другій ґубернії, в самарській, і там оселив ся.

Минає якийсь-там час, а його справа в суді не розглядаєть ся. Написав Гейнріх лист до суду — не дістав відповіди. Написав ще раз — таксамо. Тоді він, взявши палицю, пійшов пішки (по леді) в Саратов, але тільки вспів вступити на саратовський беріг Волги, як його зараз же злапали і посадили в тюрму з тим, щоб вивезти його назад в Покровск етапом.

Довго просив ся Гейнріх, щоб йому позволили їхати в Покровск на свій кошт, годив ся оплатити подорож туди і назад хоч 10 вартівникам, але ґубернатор не згодив ся і його повезли етапом.

Від Саратова до Покровска всього чотири верстви. Щоб переїхати туди зимою, по леді, фірман бере 50 копійок. Літом, на пароході, білет коштує 15 копійок, а на поромі 5 копійок.

Але шлях етапний туди не так лежить... І через те Гейнріха повезли на Ртищево, на ґубернське місто Пензу, а відтам на Самару. З Самари до повітового міста Новоузенска уже сільським етапом, значить пішки, а з Новоузенска до Покровска також пішки.

Сим шляхом від Саратова до Покровска більше ніж півтора тисячі верств; до тогож Гейнріх мусів якийсь-там час пересидіти аж в трох тюрмах: пензенській, самарській і новоузенській.

Така подорож коштувала урядових гроший немало, але їхали по тім шляху, який є вироблений для етапу.

Сим приміром я лише хотів показати, що до арештанта на етапі відносять ся як до худоби і про його вигоди зовсім не дбають.

Чиї інтереси були би потерпіли, як би Гейнріха перевезли були впрост через Волгу, що забрало би всього пів години часу і 50 копійок коштів? Нічиї, розуміеть ся, але такого етапного шляху нема.

І нічого з тим не зробиш!

Гр. Семешко.

НАШ ОБОВЯЗОК.

Нашим сьвятим обовязком є орґанізувати ся. Без орґанізації не пійдемо вперед. Нарід без орґанізації не має трівких основ істнованя і як довго ми будемо ходити одинцем, або незорґанізованою масою, так довго не можемо надіяти ся на красшу будучність.

Про се кождий знає, але не хоче розуміти. Ми звертаємо увагу на сторони житя меньше вартні, а про орґанізованє цілком забуваємо.

Всїх Українців у Злучених Державах обчисляють на 800.000. Яке значне число! Придивім ся однак, в якім числї вони зорґанізовані. Заледви чи начислив би 20.000. А де прочі? Де поділо ся 780.000? Їх нема. Вони не дають про себе ніякого знаку житя. Живуть, занурившись у свої буденні справи, а на ширший горизонт вони не виступають.

Який жеж наш обовязок?

Нашим обовязком є зорґанізувати масу українських іміґрантів, розсіяних по всїх закутинах Злучених Держав. Ми-ж нарід поневолений в Европі. Нам треба сил у боротьбі за волю, у боротьбі за власне істнованє. Не досить сказати, що ми 40-міліонова нація. Сьвіт не дивить ся на се. Сьвіт жадає від нас рахунку, кілько нас є зорґанізованих; кілько є таких, які розуміють ціль національного житя. От чому нам треба орґанізувати ся.

Та не досить сього! Ми мусимо вербувати нових борців, нових і сильних робітників на народній ниві. Все і всюди, де покажеть ся нагода, треба аґітувати і притягати наших людий до української орґанізації. Отсе є наш обовязок.

Кождий знає, що тут, на вільній земли, ми маємо вільні, незвязані руки. В старім краю нас неволили; нас не допускали ні до шкіл, ні до орґанізацій. В старім краю ми не мали спромоги гуртувати свої сили, бо всякі перепони ставали нам на перешкоді. Отсе була головна причина нашої дизорґанізації. Але тут ми вільні, так чомуж нам не використувати тої волї для нашого національного розвитку? Тут нас ніхто не угнїтає, тут перед нами ніхто не замикає дверий до товариства.

Не приступаючи до українських товариств, ми тимсамим даємо доказ нашої байдужности і даємо доказ, що нам не лежить на серці добро нашої нації.

Аби скріпити свої сили духові нам треба інтересувати ся житєм; аби скріпити свої сили умові, нам треба читати книжки, ґазети і т. п. Але щоби скріпити свої сили національні, нам треба вступати до української орґанізації, бо лише в орґанізації сила народу.

Люди доброї волі зрозуміли повисші кличі і почали орґанізувати ся. Вони спізнали також, котра українська орґанізація в Америці є найсильнійша, найбільша, найбогатша і найпевнійша. Спізнали вартість тої орґанізації і почали до неї вступати. Тою орґанізацією є Український Народний Союз.

Український Народний Союз істнує вже 22 роки. Його маєток з кінцем падолиста 1916 року виносить 271.816.83 долярів. У. Н. Союз числить 256 відділів. У. Н. Союз дає своїм членам найвідповіднійші користи. Тому для добра тої орґанізації вартає потрудити ся.

І трудолюбиві люди працюють. Понизше наводимо ті відділи, які за послідні три місяці зорґанізували найбільше число нових членів:

Число відділу	Місцевість відділу	Число членів
83	Філядельфія, Па.	31
80	Вест Гамонд, Ілл.	29
218	Юнгставн, О.	29
8	Йонкерс, Н. Й.	18
17	Юнгставн, О.	18
5	Асторія, Н. Й.	15
97	Рочестер, Н. Й.	15
93	Сентрал Фолс, Н. Й.	14
147	Алентавн, Па.	14
170	Джерзи Сіти, Н. Дж.	14
221	Шікаґо, Ілл.	14
338	Монесен, Па.	14
88	Ла Порт, Інд.	13
89	Етна, Па.	13
300	Джанставн, Па.	13
223	Вілксбери, Па.	12
384	Карнеґі, Па.	12
45	Філядельфія, Па.	11
59	Бріджпорт, Конн.	11
49	Торонто, Онт., Канада	11
84	Савтпорт, Конн.	11
102	Клівленд, О.	11
28	Маганой Плейн, Па.	10
295	Акрон, О.	10

За свою працю ті відділи дістануть відповідне число книжок. Ті відділи стають богатшими морально і матеріяльно. Щоби облекшити працю своїх членів, головний уряд У. Н. Союза рішив приймати до нашої орґанізації в грудни 1916 р. і в січни 1917 року нових членів за половину вступного. Се добра нагода для орґанізаторів, а ще лїпша для тих, котрі ще не належать до У. Н. Союза.

Для добра отже народного (бо У. Н. Союз є народною орґанізацією) всі сьвідомі Українці повинні потрудити ся. Повинні орґанізувати незорґанізованих ще людий і вписувати їх в члени У. Н. Союза.

Коли так будемо поступати, тоді сповнимо вчасти свій народний обовязок. Отже до праці!

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Спростоване австрійсько-угорського консуляту.

В ч. 150. „Свободи (з 14. с. м.) в рубриці „Американські вісти" була поміщена новинка п. з. „Кажуть денунціювати Українців". В тій новинці було сказано, що польський місцевий (елізабетський) комітет скликав був віче, а по вічу повідомив всіх Поляків в Елізабет і околиці, що коли котрий з них почує, що хтонебудь з Українців буде відказувати на Польщу або Австрію, чи то в приватній розмові, чи публично, то зараз треба записати собі імя і назвиско того Українця, відки родом і т. п. і всі ті інформації подати згаданому комітетови, а сей донесе їх до австрійського консуля. В консуляті вже будуть знати, що з тим зробити.

На повисшу новинку австрійсько-угорський консулят в Ню Йорку прислав таке спростоване:

„Ню Йорк, 16. грудня 1916.

До Хвальної Редакції „Свободи",
83 Гренд ул., Джерзи Сіти, Н. Дж.

Вспраі поміщеної у Вашій часописи з дня 14. грудня 1916 р. кореспонденції М. Сухорського, в котрій він запевняє, що польський комітет на вічу в Елізабет, Н. Дж., завізвав присутних денунціювати Українців до ц. і к. ґенерального консуляту, маємо честь просити Хвальну Редакцію умістити у своїй часописи, що сьому ґенеральному консулятови про цілу ту справу нічого незвісно. Всі національности Австрії можуть числити на рівне довіре і на рівну ввічливість зі сторони сього ц. і к. ґенерального консуляту, бо всі народи монархії в рівній мірі, між ними також Українці зі своїми геройськими Українськими Січовими Стрільцями, боронять вітчини. Сей ц. і к. ґенеральний консулят мусить рішучо застерегти ся проти інсинуації співучасти в чімнебудь, що відносить ся до сторонничих денунціяцій національностий австрійсько-угорської монархії, і проти сього запротестувати.

За ц. і к. ґенерального консуля:
Др. Ф. Фішеравер".

Підводна лодка біля берегів Америки?

В неділю вечером (17. с. м.) англійські воєнні кораблі, які стоять на водах недалеко берегів Сенди Гук, дістали повідомлене стерегти ся небезпеки німецької підводної лодки.

Експльозія в майнах.

В Стон Сіти, Канзас, в майнах компанії „Рідай енд Раєн" лучила ся експльозія, в котрій згинуло 20 углекопів. Урядники компанії кажуть, що крім сих двайцятьох є ще засипаних 39 инших.

Дають надзвичайну платню.

Около 6.000 робітників „Дженерал Електрік Ко." в Нюарку, Гаррісон і в Іст Орендж, Н. Дж., дістануть 10% надзвичайної платні, т. зв. „бонус".

Скорочують робучі години.

В найстаршій фабриці амуніції в Мідлфілд, Конн., завели 8-годинний день праці. Платня робітників остала тасама, що доси за 10 годин.

Курив у ліжку і згорів разом з ним.

С. Віліямс, трамваєвий моторман в Нюарку, Н. Дж., курив у ліжку, відтак заснув, а ліжко заняло ся і він згорів разом із ліжком.

Красти в день є безпечнійше.

„В день красти є безпечнійше і длятого я так роблю. Я ніколи не ношу зі собою оружа і ще ані один раз не зловив мене полісман. В той спосіб я обікрав вже більше ніж 50 домів". — Такі слова виголосив Едвард Кремер перед судією Свінеєм в Пітсбурґу, Па.

НОВИНКИ.

Експльозія в фабриці амуніції в Австрії.

В суботу (16. с. м.) вечером у фабриці амуніції в Феліксдорф, в Долішній Австрії, лучила ся експльозія, в якій 14 осіб згинуло, а 77 поранено.

Заворушеня на Литві.

Масовий вивіз литовських робітників до Німеччини викликав у кількох місцевостях на Литві заворушене. В місцевости Самкоґітія (провінція Сувалки) прийшло до оружної перепалки між селянами і військовою комісією, яка переводила там спис робітників. У многих частях Литви селяни понищили зелізничі дороги, мости і перервали телеґрафічне получене. — Так доносить телеґрама з Берна, столиці Швайцарії.

Італія і Росія покликують 18-літних молодців.

Телеґрама з Риму доносить, що італійське правительство покликує до військової служби 18-літних молодців. Подібна телеґрама наспіла і з Петроґраду, в якій говорить ся, що російське міністерство війни покликало до військової служби навіть 18-літних учеників ґімназій.

У Франції заборонять уживати алькоголь.

На засіданю французького парляменту премієр Бріян вніс пропозицію, аби правительство обмежило продукцію алькогольних напитків, а деякі напитки цілком заборонило. Кажуть, що заборона не буде відносити ся до вина.

Фінансовий недобір Італії.

Звіт італійського міністра фінансів виказує, що від 30. липня 1915 року до 30. падолиста 1916 року Італія видала на воєнні цілі 2.400,000.000 долярів. При замкненю фіскального року виказав ся в державній касі недобір в сумі 652,400.000 долярів.

Погляд Гінденбурґа на жовніра.

Від початку війни німецький ґенерал Гінденбур мав лише 7-дневну відпустку, аби відвідати свою родину. „Головна річ — каже Гінденбурґ — є сон. Жовнір мусить правильно спати — навіть тоді, коли розвиваєть ся найзавзятійша битва. Коли на фронті всьо їде як слід, тоді й сон є спокійний. Тоді, коли жовнір точно спить, його нерви є все в правильнім стані".

Жовніри Віллі висадили у воздух поїзд.

Поїзд, який їхав з міста Парраль до міста Чівави (Мексико), висаджений у воздух. Жовніри Віллі, знаючи що той поїзд везе війска Каранци, підмінували зелізничу дорогу. Поїзд однак переїхав безпечно підміноване місце. Коли се побачили жовніри Віллі, сейчас почали стріляти і поїзд мусів назад завертати. За сим разом підміновані місця експльодували і поїзд вилетів у воздух. Згинуло около 300 осіб.

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

БОФАЛО, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 127, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеть ся дня 24. грудня с. р., в гали товариства „Укр. Січ," під ч. 956 Клінтон ул., ріг Філмор ул., о 4-тій годині пополудни. На сей мітінґ мусить кождий член явити ся і вирівнати свої довги. Буде вибір нових урядників. Неявившій ся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. Будеть ся приймати нових членів до Братства і до У. Н. Союза за половину вступного. — А. Грех, предс.

КУРТІС БЕЙ, МД. Від. 81. У. Н. Союза повідомляєть ся всіх своїх членів, що 24. грудня с. р., відбудеть ся річний мітінґ, на котрім по зібраню місячних вкладок представить ся річний рахунок, а відтак наступить вибір нового уряду. Члени, котрі хотять приступити до вибору, най застосують ся після статута У. Н. Союза. Нових членів буде приймати ся до Братства без вступного. — А. Ліщинський, предс.; І. Цілінський, кас.; А. Шандровський, секр.

ДІТРОЙТ, МІЦ. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 292, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеть ся в понеділок, дня 25. грудня с. р., точно о годині 1-шій пополудни, в домі П. Териняка, під ч. 74 Сікат ул. На сім мітінґу будеть ся приймати нових членів без вступного до Братства, а до У. Н. Союза за половину вступного, то є за 1 доляра. Старий уряд здасть справозданє за рік 1916, а відтак буде вибір нового уряду. Обовязком кождого члена явити ся на сей мітінґ, аби було кому і з кого вибрати новий уряд. Неявивший ся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — А. Шевчук, предс.; І. Філя, кас.; Т. Титар, секр.

МОНЕСЕН, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 338, повідомляє своїх членів, що річний мітінґ відбудеть ся дня 24. грудня, о 2-гій годині пополудни в звичайнім місци. На тім мітінґу відбудеть ся вибір нового уряду, а також будемо приймати нових членів до Братства без вступного, а до У. Н. Союза за половину вступного. Тож обовязком є придбати нам членів для нашого Братства і для У. Н. Союза. Довгуючі члени мають вирівнати всі свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Річне справозданє і переданє урядованя новим урядникам відбудеть ся на слідуючий місяць. Неявивший ся член заплатить 50 цнт. кари. — І. Янішин, предс.; С. Лабойко, кас.; Ф. Янковський, секр.

ВІЛМІНГТОН, ДЕЛ. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 247, подає до відома, що річний мітінґ відбудеть ся в неділю, дня 24. грудня с. р., в гали церковній, о годині 1-шій пополудни. Просить ся всіх членів, аби явили ся на тім мітінгу, бо буде справозданє з цілого року і буде вибір нового уряду. Довгуючі члени мають вирівнати всі свої залеглости, бо инакше поступить ся з ними після статута. Будеть ся приймати нових членів до Братства без вступного, а до У. Н. Союза за половину вступного. Неявивший ся член заплатить 50 цнт. кари, а урядник $1.00. — М. Єдинак, предс.; В. Гірник, кас.; М. Біян, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, подає до відома своїм членам, що річний мітінґ відбудеть ся в понеділок, 25. грудня с. р., о годині 5-тій пополудни. На сей мітінґ мають явити ся всі члени, а повинні загостити всі ті, що бажають стати членами Братства і У. Н. Союза. До Братства приймаємо нових членів без вступного, а до У. Н. Союза лише за половину вступного. Члени довгуючі мають вирівнати свої залеглости, бо инакше будуть суспендовані. Памятайте, Братя, на те, що вже час пізнати самих себе, бо не знаємо, що буде з нами завтра. Каліцтва, смерть і всякі нещастя можуть кождому заглянути в очи. Одно маємо щастє, а то У. Н. Союз, котрий кождого в нещастю заратує, а в разі смерти виплачує цілу суму після кляси члена. Тож користайте, поки час! — Кухар, предс.; І. Багрій, секр.

ШІКАҐО ІЛЛ. Бр. Рождества Пресв. Богородиці, від. 259, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітінґ відбудеть ся в неділю, 24. грудня с. р., точно о годині 2.30 пополудни, в гали парохіяльного дому, ч. 49 Павліна ул. Кождий член є обовязаний явити ся на означений час, урядники мають здати справозданє зі своєї діяльности за рік 1916. Контрольна комісія предложить рахунок братського маєтку. Довгуючі члени мають вирівнати всі свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені з Братства і з У. Н. Союза. Неявивший ся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Т. Яремицьо, предс.; Д. Гнатьо, секр. М. Оболочинський, кас.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє всіх своїх членів, що в неділю, 24. грудня, по Службі Божій, відбудеть ся під церквою річний мітінґ, на котрім буде вибирати ся новий уряд. Обовязком кождого члена явити ся на тім мітінґу. — І. Дацьків, предс.; М. Фтомин, секр.

ВОРНСАЙД ШІКАҐО, ІЛЛ. Сестр. Пресв. Богородиці, від. 33, повідомляє свої членкці, що річний мітінґ відбудеть ся в неділю, 24. грудня с. р., точно о годині 4.30 пополудни, в гали церковній на Джонсон Аве. Кожда сестра має явити ся, бо буде предложений стан каси з цілого року і вибір нового уряду. На тім мітінґу буде приймати ся нові членкці без вступного до Сестрицтва, а до У. Н. Союза після статута. Кожда членкця має явити ся на означений час, бо в противнім разі буде суспендована. Неявивша ся членкця підлягає карі 50 цнт., а урядник $1.00. — Марія Ґбур, предс.; Анна Коцовська, кас.; Стефан Коцовський, секр.

Марко Скритий.

МИНУЛИ ВЖЕ ТРИ ЛІТА.

Минули вже три літа,
Як бють і як мордують,
Як замісць із цементу —
Із трупів дім будують.

Минули вже три літа...
Ґорять ліси зелені...
Плачуть голодні діти...
Віють вітри скажені...

Минули вже три літа
Стрілою перед нами;
Поплыли рідні струї
Не своїми руслами...

Поля богаті й ниви
В мертвоту замінились;
Страшні сліди по собі
Три літа полишили...

ТОРГОВЛЯ КАНАДИ.

В монтреальській часописи „Джорнал оф Коммерс” канадійський економіст Екардт помістив цікаву розвідку про взаїмне торговельне відношенє Канади зі Злученими Державами по війні.

В 1916 році Злучені Держави мають досп 6.500,000.000 долярів обороту в заграничній торговли. Торговля в 1916 році перевисшила торговлю трох передостанних років (1913, 1914, 1915), бо в тих роках оборот в заграничній торговлї Злучених Держав виносив лише 4.000,000.000 долярів.

У звязи з сими цифрами в Канаді запанував неспокій. Торговельні і промислові круги Канади побоюють ся, аби Злучені Держави не запанували над сьвітовою торговлею і аби через те не загрозили інтересам Канади. Такі побоюваня є безпідставні, бо коли порівнаємо населенє і богацтво Злучених Держав з населенєм і богацтвом Канади, то торговля сеї послїдної не є вже така безконечно маленька...

З днем 31. мая с. р. канадійська торговельна палата скінчила свій фіскальний рік. Рахунки виказують, що протягом того року вартість оборотів канадійської торговлї виносила 1.385,-000.000 долярів. Торговельний оборот Канади в 1915 році виносив 868,000.000 долярів, а в 1914 році 1,020,000.000 долярів.

Канадійський промисл розвиває ся не гірше від промислу Злучених Держав. Промисл воєнних матеріялів стоїть вище в Канаді ніж такийсамий промисл у Злучених Державах. Колиж по війнї не буде замовлень на деякі товари, то се дасть ся відчути і в Канаді і в Злучених Державах. Всякі пророцтва, що по війні всї англійські кольонії будуть провадити сьвітлу торговлю, заставили деяких американських купців вже заздалегідь постарати ся у канадійського правительства о концесії на провадженє в Канаді торговельних інтересів.

ОСТОРОГА.

Дня 4. падолиста б. р. прийшов до мене Українець, який назвав себе Іван Кульчицький. Розповів він мені про себе слідуючу історію:

„Я просто приходжу до вас з Канади пішки. Три місяці тому взад я утік з „Детеншен Кемп” в Канаді, де мене запроторив за мій щирий український патріотизм товариш К... Я втік і пішки дістав ся аж тут. Будьте ласкаві, поратуйте мене, бо не маю цента при души, а крім того я дуже ослаб і терплю на димицю (пропуклину) і не есьм здібний до праці”.

Я змилосердив ся над чоловіком, приняв його до своєї хати і дав йому легку роботу у себе в городі. По тижневи крім цілого удержаня заплатив я йому десять долярів.

По одержаню заплати він опустив мій дім, звиняючи ся, що піде до пральні по своє біле.

Тоїсамої ночи, виваживши двері з завісій, дістав ся він до хати і обікрав мене на кількасот долярів. Як я опісля довідав ся, тоїсамий Іван Кульчицький мав обікрасти ще й инших молодих людий в Шікаґо. З його справної роботи видно, що то фаховець у своїм заводі злодійськім. Тож перестерігаю отсим нашу суспільність перед тим злодієм.

Його мож легко пізнати. Він має около 40 літ, є малого зросту, яких пять стіп високий, має сині очи і темне волосє. Одно око є трошки меньше від другого. Снїдий на твари, сухорлявий, з малим темним вусом. Твар має червоняву від того, що любить випити. Найлучшим знаком його є те, що він має на одній руці з верха витатуовану (вимальовану на руці) темною краскою котвицю (якор). На другій руці під рукавом має також витатуовану такусаму котвицю. Убраний був в зовсім чорну сорочку, мав темне убранє і темно-зелений, мягкий капелюх.

Річи, які він покрав, а иві не мож у него купити, бо стратить ся гроші, є такі: 1) Золотий дамський годинник, критий. На одній з коверти є вирита підкова, висаджена сімома діяментами. Циферблят є рожевої краски. 2) Золотий дамський тонкий ланцушок на шию. 3) Золотий перстень, висаджений діяментом величини малого гороху. 4) Низка (шнурок) правдивих, рожевої краски паціорок (всїх 47), а середні коралї величини лїскових оріхів. 5) Жіноча бранзолетка в формі грубого золотого ланцуха з колодкою. 6) Золота льорнетка оперова, виложена перловою матицею, окрім того ще поменьші жіночі річи. 7) Мужеський критий золотий годинник, значний тим, що вказівка, котра показує секунди, є так велика, як велика мінутова вказівка і окручуєсь довкола циферблату годинника, фабрики Елґін. 8) Грубий золотий ланцушок мужеський; кожде огниво осібно різьблене. 9) Кількадесять долярів готівки, чеки, грошеві ноти і инші річи.

Сей злодій до сего часу напевно десь осів уже серед нашої української суспільности, проте я звертаю увагу загалови на него.

Я зобовязую ся тій особі, котра допоможе мені злапати того злодія, виплатити $25.00.

Найлучше, як би хто пізнав його, зараз дати знати полїції, що той чоловік є пошукуваний через шікаґоську полїцію, а крім того нехай повідомить мене, як можливо, телєґрафічно.

Dr. W. Sieminowicz,
4105 N. Avers Ave., Chicago, Ill.

ПОДЯКА.

Я низше підписаний складаю сердечну подяку Хвальному Урядови У. Н. Союза за уділенє мені з фонду убогих 150 долярів, котрими поратували мене в моїм нещастю, яке постигло мене у фабриці при роботі. Машина вхопила мою праву руку, відтала її і я лишив ся до смерти калікою. Тож я удав ся до У. Н. Союза о якусь поміч, бо деж маю іти? Чужинці мене не заратують... В короткім часї секретар відділу доручив мені чек на 150 долярів, а сї гроші в теперішнім моїм положеню є великою помочию для мене. За ту поміч дякую сердечно Вп. Урядникам У. Н. Союза і всім членам сеї нашої орґанізації. Також складаю сердечну подяку всім Братям і Сестрам нашого Братства св. Михаїла в Стемфорд, Конн., за точне і ретельне виплачуванє мені запомоги хорих по $5.00 тижнево через три місяці і по $2.50 тижнево через шість місяців. Желаю У. Н. Союзови як найкрасшого розвою. Щоби в 1917 р. прибуло друге таке число членів, як є тепер, і желаю, щоби на конвенції, котра відбудеть ся 1917 року, вибрали тойсам уряд для У. Н. Союза, котрий є тепер, бо то є люди, котрі щиро і мудро працюють для добра У. Н. Союза. Тепер взиваю всїх Українців і Українки в Америці: Приступайте громадно до У. Н. Союза, не відкладайте свого обезпеченя на завтра, а ще нині вступайте до Братства і до У. Н. Союза, бо завтра може буде запізно. Подаю приклад зі свого нещастя. Я є молодий чоловік, числю 22 роки житя. Здоров був, тож мені не треба було вступати ні до Братства ні до У. Н. Союза, як то каже богато з наших людий. Колиб я був так зробив, то хто-ж би мені нині руку подав? Дже би я нині міг удати ся о якусь поміч? — Григорій Заплатинський, член 350 відділу У. Н. Союза.

ПІТСБУРГ, ПА.

ЗАХОДОМ СПІВ. ТОВ. „ПІТСБУРСЬКОГО БОЯНА” відограсть ся представленє двох штук

ДВА ДОМИКИ І ОДНА ФІРТКА
Лотоцького

і

ГОСТИНА СЬВЯТОГО ОТЦЯ НИКОЛАЯ
Калитовського

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 24. ГРУДНЯ 1916 Р.

в парохіяльній гали при 7-ій улици, С. С. Пітсбург, Па.

ОСОБИ:

Шершоник, кравець .... тов. Іван Яць
Катерина, його жінка .... тов. Параска Яць
Тереня, їх дочка .... тов. Анна Добровольська
Веретілка, столяр .... тов. Іван Саврій
Ганна, його жінка .... тов. Розалія Патерен
Антін, їх син .... тов. Михаїл Будяк
Фірцик, челядник у Шершоника .... тов. Теодор Чемерис
Жмурик, челядник у Веретілки .... тов. Гр. Ковальський

Режісер: тов. ІВАН ЯЦЬ.

ПОЧАТОК О ГОДИНІ 8-ІЙ ВЕЧЕР.

ВСТУП ВІД ОСОБИ 50, 35 і 25 ЦНТ.

На сі два гарні представленя просить ся всіх прибути як найчисленнійше. Єсли хто хоче передати дарунок своїм знакомим, то нехай принесе зі собою а св. О. Николай доручить.

152i153 КОМІТЕТ ТОВ. „БОЯНА”.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

За оголошеня поміщені в сій рубриці платить ся по 1½ цента за кожде слово за одноразово поміщене, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщене. — Оголошень женитьби не приймаєсь.

В сій рубриці поміщуйте слідуючі оголошеня: Коли хочете віднайти своїх свояків, краянів або товаришів. —Коли шукаєте занятя.—Коли бажаєте, щоб хтось донїс Вам, де іде добре робота.—Коли потребуєте агентів до поширеня Вашого бизнесу.—Коли потребуєте робітників до праці в бучерні, ґросерні, готели або на фарму.—Коли шукаєте спільників до бизнесу.—Коли шукаєте дяко-учителів і учителів музики.—Коли маєте хату або фарму на продаж.—Коли маєте хату або фарму до винайму.—Коли маєте на продаж якісь річи.—Коли пошукуєте людий на мешканє з харчом.—Коли продаєте свій бизнес або хочете купити чи обмінитись з ким.—Коли хочете подати свою адресу або бизнес до публичного відома.

КОНКУРС.

Парохія в Шенандоа, Па. потребує від 1-го січня дяко-учителя. Платня $50.00 евентуально і більше і доходи. Голосити ся до: Rev. D. Chomiak, 114 S. Chestnut St., Shenandoah, Pa. 50-52

Пошукую своїх братів АНДРЕЯ і ВОЛОДИСЛАВА РУДНІЦЬКИХ з Ступниці, пов. Самбір. Мають перебувати в Пенсильвенії. Пошукую також шваґрів ФРЕНКА ҐАРБАЦІКА з Копця, пов. Дрогобич і ПЕТРА ЧАЙКОВСЬКОГО з Сілиця, пов. Самбір, які перебувають в Вест Вірджінії. Голоситись на адресу: Jos. Rudnitsky, 45 Bedford St., Newark, N. J. 52-54

Пошукую своєї жени МАРІЇ ҐНАТУШКО з Доброї шляхоцької, повіт Добромиль, Галичина, котру упровадив МИХАЙЛО ДУХНЯК з Брижави, повіт Сянік. Забрали двоє дітий: 6-літного хлопця Митра і 10-місячне дівча Касю і утікли; 4-ро літне дівча Ганю лишили мені. Михайло Духняк має в краю жінку і двоє дітий, а тут мабуть пише ся на моє імя, бо забрав метрики моїх дітий. Хто би знав про мою жінку, або вона сама, най мене повідомить, а я пішлю їй гроший на тикет, нехай повертає до мене і до своєї дитини, яка за нею тужить. А тому хто мені донесе про мою жінку, дам нагороду. Моя адреса: Stephen Hnatushko, 900 Mt. Vernon Ave. Scranton Pa. 151-05

Пошукую свого брата ІВАНА ПІҐУЛЯКА (Пилипів) з Кіцманя, Буковина. Перед чотирома роками перебував в Інтернейшенел Фолс, а тепер має бути в Міннеаполіс, Мінн. Голосити ся на адресу сестри: Sabina Biuryk, 113 Erie St., Windsor, Ont., Canada. 52-54

Пошукую своїх краянів з Чагрова, пов. Рогатин. Перебувають переважно в Шікаґо, Ілл. Прошу ласкаво написати до мене, чи отримав хто лист сего року з краю. Teodor Kurman, Box 1564, Ludlow, Mass. 52-54

Пошукую своїх товаришів ВАСИЛЯ ПОЛКОВНИКА і ГРИНЯ ФРЕДРАКА з села Рашнів, пов. Товмач. Хто би о них знав, або вони самі, прошу зголосити ся на адресу: Myron Lytwyn, 27 Boyd St., Newark, N. J. 52

Пошукую стриєчного брата ДМИТРА СЛОБОДЯНА з Говилова Малого. Перебував в Клівленд, Огайо. Хто би о нім знав, або він сам прошу зголосити ся на адресу: Fedor Slobodian, 1806 St. Paul Ave., Milwaukee, Wis. 52

Пошукую свого шваґра КЛИМА ТАНАСЬКОГО з Староміщини, пов. Скалат. Мав перебувати десь коло Вілмінґтон, Дел. або Нортгемптон, Н. Й. Хто би о нім знав, або він сам, прошу ласкаво донести до: Sophia Rudyk, c/o Monahan Hotel, Greensburg, Pa. 52-54

Пошукую свого товариша ІВАНА ГУМЕНЮКА з Богатковець, пов. Підгайці. Хто би знав, де він тепер перебуває або він сам нехай зголосить ся до мене. Stephen Krupnitsky, c/o Thomas Coal Co. №2., Giatto, W. Va. 50-52

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА КАНЦЕЛЯРІЯ в Белфілд, Норт Дакота, продає землю на легкі сплати і позичає гроші на малий процент. Також асекурує будинки від огню. Peter Palaniuk, Real Estate & Loans, Belfield, N. Dak. 50-52

Пошукую своїх братів ОНУФРЕЯ і ІВАНА ТИСОВСЬКОГО з Розгурча, пов. Стрий, які перебували в Канаді, а тепер мають бути в стейті Мішіґен. Голоситись на мою адресу: Michael Melnyk, 401 Depester St., Rome, N. Y. 51-53

ПРОДАМ 52-АКРОВУ ФАРМУ, 100 штук дерева овочевих, нові будинки, хата на 7 кімнат, студня, 2 коні, 2 корові, 100 курий, сіно, овес, кукуруза. Земля чорна, добра під управу цибулі, салєри і инші продукта. За ціною голоситись до властителя: John Smith, Box 101, Whippany, N. J. 46-13

ФОНОГРАФ з многими гарними рекордами, який коштував $40.00 продасть сейчас за $15.00. Все в найліпшім стані. Адреса: 334 E. 5th St., New York, N. Y. 28-55

МІСІЯ В БРУКЛИНІ Н. Й.

при гр.-кат. церкві Сошествія сьв. Духа, (160 Норт 5-та улиця).

ПОРЯДОК МІСІЇ:

Пятниця, 22. грудня. День Непорочного Зач. Пр. Д. М. О годині 10. рано Служба Божа сьвяточна. О годині 7.30 вечером Параклис до Пресьв. Богородиці. Першу науку місійну виголосить Впр. о. М. Кінаш, парох катедральний з Філядельфії, Па. — Благословенє Найсьв. Тайнами.

Субота, 23. грудня. О годині 9. рано Служба Божа. Сповідь від 8. до 12. рано, від 3. до 10. в ночи. О годині 7.30 вечером, Молебен до Найсолодшого Серця Ісуса. Другу науку місійну виголосить Всч. о. Ев. Сидоряк, парох з Пасайку, Н. Дж. — Благословенє Найсьв. Тайнами.

Неділя, 24. грудня. Сповідь від години 7.30 рано до 10.30, а відтак Утреня і Служба Божа. Підчас Сл. Божої відбудеть ся посьвяченє риз, котрі жертвували Впов. п. Андрей і Олекса Цюпи. О годині 7. вечером Молебен до Пречистої Д. М. Трета наука місійна. — Панахида за поляглих в бою наших героїв в старім краю і благословенє Найсьв. Тайнами. Підчас вечірного Богослуженя, буде ся збирати жертви на бідні сироти в Філядельфії.

Понеділок, 25. грудня. Сповідь від год. 8. рано а опісля Служба Божа і докінчене сьв. Місії суплікацією. Вечером о год. 6. на Савт Бруклин Молебен до Пречистої Д. М. і наука місійна, котру виголосить Впр. о. Волод. Довгович і посьвячене риз.

На сі торжества і на Місію запрашаєть ся всіх вірних греко-кат. парохії бруклинської до ласкавої участи.

о. ВОЛОДИМИР ЛОТОВИЧ, парох.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

ПОЧИНОК.

(Конець).

Ішов, хитаючись як пяний, бо в ногах сили не стало. Від дерева до дерева снував ся, бо ніч робила ся чорна. Стежки, що власними видоптав ногами, не пізнавав, губив сліди власні.

— Що буде? Що буде? — питав ся його ліс, питав ся вітер, питала ся ніч чорна.

Най буде, що хоче, а за хвилю він стане між своїми, спічне на власній постели.

Остатками сил добрив на поляну. Ось і вона, як море пітьми, а за нею як чорний мур — сосновий ліс, а на нім як пляма ще чорнійша хата.

Та чомуж сьвітла не видно?...

Може гроший на нафту не мали. А деж ворота, чи його осліпило, чи память відняло, де від подвіря ворота? Нема воріт, нема дверий від хати. Гей люди, де ви, що тут такого, чи Татари напали? Жінко, доню, де ви?

Тихо.

Впав до хати, по сінях руками мацав, постелі, скрині шукав — не найшов. Пригадав собі, що сірники в кишені має; виняв, зачіркав, глянув.

Пустка. По земли гній, солома, мерва. Сам собі не вірив, протер рукою очи і ще раз глянув: гній, солома, мерва. Постояв хвилю, прийшов до себе, шукає. Всі кути порожні. Нігде нікого. Ще один сірник зачіркав і за піч глипнув.

В самім кутику, на якійсь шматині, притулена до стіни, сиділа його донька. Крикнув — протерла очи. Припав до неї, за рамена вхопив і тряс як потопельником: Де мама, кажи, де мама!?

Дівчина вибалушила очи і беленділа незрозумілі слова: Мами нема. Померли. З двора парібки прийшли... Викинули нас... Ми не давали... Мамуню поховали, мене забрали в село, але я втікла.

Відтрунув її, якби що винна була, потім до вікна кинув ся, до дверий, потім вернув і на серед хати як колода звалив ся...

Шум осінного вітру заглушив рев людського плачу.

Короткий, дикий, безсильний, встеклий плач...

Рано, як сонце встало і сьвіт побілило, пійшов Починок на цвинтар. Шептав молитву і шукав жінчиної могили.

Не трудно найти. Стояла сьвіжа, недринована, без хреста. Так, якби що сказати хотіла, або чогось ждала і тому не замкнула ся на віки. Кляк, потім хилив ся все низше і низше, аж припав, притулив ся до неї.

Лежав і говорив з небіжкою. Опрощеня просив. Жалував, що пійшов, а її лишив стару та хору. Навіть не сказав, куди йде, але була би не пустила, а він імав ся як потопаючий бритви. Не вдало ся. — Не винен... Радив, щоби лежала спокійно. О доньку подбає, поки зможе. А потім? Абож нема тілько всякого сотворіня бездомного і безприютного, буде й вона жила!

Так потішав жінку, а сам був безутішний.

Поки правував ся, ходив, їздив, поти жив, а нині?

Як тут жити нині?... Мимохіть глянув на струнку березу. А вона так, якби хилила ся до нього, нагиналась, до себе просила, словами промовляла: Ходи. Одна хвилина муки, а там спокій. Бог простить. Не гай ся, ходи!...

Що, він? За яку кару, за яку провину? Най вішають ся другі, тоті, там, най вдавлять ся його кривдою.

І так, якби сам себе злякав ся, скочив на рівні ноги і не пійшов, а побіг до дому.

Тут нараз нова сила вступила в нього. Від ранка до ночи шнирив і шнирив, сокири з рук не попускав. Тесав, плішив, збивав.

А ну най би йому хто дорогу заступив, побачив би!

Обоє з донькою повносили до хати лави, скриню, постіль, що порозкидана була геть далеко та понищена. Поладили, як годен було і зараз в хаті стало веселійше. Лиш дверий і вікон не найшли. — Забрали розбійники з собою. Забрав би їм чорт розум і сумліне!

Тимчасом причіпив Починок якось дверці з шіпчини, а вікно донька решетом старим заткала та онучами пообтулювала. Ніч заночували в хаті, як пани.

— Ще такого права не було, щоби чоловік власної хати кидав ся. Хиба мене вбєш, а по доброму не пущу. Не довго грозив, бо сон його знеміг. Але цілу ніч воював на постели. Кричав, руками вимахував, грозив, що голову розчерепить на двоє. Над ранєм згадав дорогу до Відня і втих. „Нема права, нема правди", белендів як дитина, потім знеможений якимсь страшним безсилем заснув.

Але на рано знов прийшов до сили і до бути.

Давав облад хаті і грозив. Обоє з донькою викопували бульбу і носили до ями. Двигав аж плечі тріщали, і здавало ся йому, що то в лісі сухе гіле тріщить. Тоді ставав і грізно дивив ся по доріжці. „Най стрібує!"

Цілий город перерили до чиста. Де яка бульба, бурак або морква — забрали. Наквасила донька борщ, насікла капусту. Голоду не боять ся.

— А тепер, ґаздине, сиди і пильнуй хати, а я пійду на заробітки. Чейже добрі люди не відцураютъ ся мене. За дурно не хочу. Ще я зароблю.

Соромно було старому з ціпом ставати у чужій стодолі. Такий ґазда! Але ставав і бив; бив, якби то не сніп, а його біда лежала.

— Ще ви у Відни не забули ціпивном махати — казали хлопці. — Ану на, добре його, раз, два, три, раз, два, три, луп, цуп, цуп!

Бив аж стодола драбанта скакала, аж сусідські будинки стогнали, аж в дворі шиби дрижали.

Так бив. А як прийшло солому стрясати, то сідав і кашляв. Довго, довго.

— Ще-бисьте парібка завстидали, якби не кашіль — сьміяли ся хлопці і знов ставали в трійню і били аж в дворі чути було — луп, цуп, цуп, луп, цуп, цуп.

Так розжили ся на ново. Донька гадала, що з поворотом батька поверне і давне добро. А йому знов почала надія займати ся, як той слабонький, блудний огник у мраці, на болоню. А може, а може, а може... Не втерпів, пійшов до адвоката. Та замісць поради набрав ся ганьби. — Старий а дурний.

Чого йому до Відня? Поїхав, а тут його засудили в „контумаці" і вже. Сам собі винен!

— Паноньку добрий, а хибаж я собі ворог? Таж тільки тягнуло ся тай тягнуло, всьо з мене витягнуло, гадав, що скорше скінчить ся.

— Ну, тай скінчилисьте. А тепер собі йдіть, бо я часу не маю. Не ви один на сьвіті.

Від порога завернув ся і спитав: То вже нема ніякої надії, нема ніякого ратунку?

А було в його голові тілько болю, тілько якоїсь страшної розпуки, що адвокат схилив голову і відповів несьміло: „Як маєте нові докази, то збирайте, а тимчасом не вступайте ся з хати".

Був вдячний і за те.

Минуло кілька неділь. Прийшов і Михайло. Не прийшов, а приїхав на білім кони. Прийшла зима. Привела з собою мороз і сніг, короткі дни, а довгі ночи, молодим танці і вечерниці, а старим кольки і кашіль.

Лежить Починок і дивить ся то на вікна, то на двері. Двері від овечого хлівця і вузкі і короткі, а вікно, сьміх людям сказати. Аж його нема. Так би встав, так би обладив, та нема ані гроший, ні сили. Лежить і згаду колишні часи і колишних людий. І помагав їм і годив, а вони забули про нього, бокують, як від заразн. Кождий про себе дбає, двора боїть ся. Хворосту не дістане. А ти старий сконай, закоцюбни, най тебе сніги засиплять, най тебе зьвірі зїдять, що то кого обходить? Добре тобі так! Було не вганяти ся в право, було не мірити ся з паном, ти-ж не дитина.

Згадує — коли чує — гамір. На лісовій дорозі чути хрупіт чобіт, бренькіт пил і далеку розмову. Могли то бути рубачі, могли люди їхати по стоси, і не знати чого той гамір затрівожив старого.

Притулив ухо до віконця і слухає. Голоси йдуть, все близше і близше. Вже минули стару дуплаву липу, вже порівнали ся з городом, вже наступають до хати. За хвилю будуть близь вікна. — І очи старого вилізли зпід густих бровів та сіли наверха. Ждали. За хвилю справді щось майнуло, одна баранича шапка, друга, трета. Хотів вставати, замикати двері, хотів класти ся на порозі, не пускати, а потім лиш обернув ся до стіни і ждав.

Чув, як увійшли в сіни, як говорили щось, радили, як називали його бореуком, хріном спорохнілим, як вкінци кашлючи всунули ся до хати.

Починок ждав — най буде, що хоче.

А вони якби не знали, що робити, посідали. Повиймали тютюн і позакурювали люльки.

— Спить.

— Вдає.

— А може вмер.

— Підкури його, Микито — то встане.

— Гей, діду. А вставайте но. Вже сонце май-май підігнало, а ви спите. Час полуднувати!

Весідам не було кінця. Жартами хотіли всьмілити себе до поганої роботи.

— Ну, хлопці, годі ждати. Берім його з лавою тай тащім!

Приступили до лави і хотіли брати. Але старий підвів ся і дивлячись на них встеклими очима, просив:

— Люди добрі! Лишіть мене! Дайте, най сконаю! Що я вам завинив, люди!

— Ми слуги панські — відповіли вони йому. — Наша річ слухати. Казали зруйнувати хату, так зруйнуємо. Наше діло служба!

І вже піднесли його і пустили ся нести.

— Лишіть, кажу! Тікайте з моєї хати! Я тут пан!

Зсунув ся з лави і з сокирою стояв в куті.

Але вони кинули на нього його власний кожух, а потім міх з соломою з постелі, а потім веретами закидали його і знеможеного, як дитину в повитку винесли з хати.

Далеко в лісі, на окопі положили старого.

Звідси дивив ся, як руйнували хату. Чув, як тріщали крокви, видів, як валили ся стіни, як летіли сніпки на ліс, як потім дерева захитались і падали на себе з пекольним лоскотом і гуком. Весь ліс завалив ся на одну велику, височезну стирту і поховав під собою і його і двір і весь сьвіт...

Коли збудив ся, чув, що якось йому в голові неясно.

Так як би там хто вітру надув, або пороху насипав.

На силу хотів усі кутики перетрясти та відсьвіжити память, але не міг.

Аж як на хату глянув — зрозумів всьо.

Патик на патику не остав ся. Лиш комин розвалений сторчав, лиш солому зі стріхи розносив вітер, лиш глина, вапно і дерево валяло ся безладно. А небо, як би затерти хотіло той гидкий злочин, пустило в ночи сніг і припорошило то всьо, зарівнало білою, холодною мукою.

Глянув і брови підлізли в гору, очи розтворили ся широко, як би вискочити хотіли, а біле, розкуйовдане волосе насторошилось і шпильками впивало ся в мозок. Кождий волосок колов його з окрема. Блискавками пекучими літали спомини вчерашної днини по всіх закутинах мозку, гонили, шпигали, кололи. А потім збігли ся разом, счіпили ся і бухнули об череп — раз, другий, третий.

Схопив ся за голову руками і упав горілиць на землю. Донька обтулювала його лахами старими і змітала сніг з його одежі, з лиця і з волося...

Коло полудня підвів ся і став. Всі кости позгинали ся в суставах, а лице поморщилось в безчисленні морщини. Виглядав як грушка, що довго, довго не хотіла попустити ся в гилї, аж таки її мороз зварив, а вітер стряс на землю.

І тепер вона покотить ся ще крихту і стане — на віки зупинить ся.

Не кажучи нічого, вигребував зпід снігу крокви та лате, зносив сніпки розвіяні по поли.

Дрімав, заточував ся, падав, падав, але роботи не попустив. Потім донці казав сніг промести і на тім місци, де колись була сьвітлиця, звели буду, таку як садівники по садах ставлять, або вартівники нічні.

Пообкладали соломою та мервами і попідпирали дручками. Останками сил будував ту нову хату і не знав, як і на що її ставить. Одно лиш тямив „не дати" і та одна тямка була для нього всім.

Як ніч запала, буда стояла готова. Надлетів вітер, побачив її і хотів рознести. Розігнав ся раз, другий, затріщала слабонька будівля, затремтів її будівничий. Але вітер пожалував його. Лиш засьміяв ся дико, захихотів та побіг в ліс ломити дуби.

Потім донька якусь постелю зробила і положила старого. Лежав і тупо глядів перед себе. В жилах раз мав огонь, раз лід. То морозило його, то знов в огонь кидало. А в голові все шум і шум. Щось там перевертаєть ся, бурить ся, бушує. Жаль, біль, злість і розпука счіпили ся разом в один гадючий клубок. А розвязати його, розмотати — не годен. Ого! Пропало... Лиш та одна гадка „не дати" та одна ціпить йому в мозку, як цьвях. „Не дати" шипить спеченими устами, шипить так довго, аж увесь сьвіт сіріє, тоне, гине і лиш одно „не дати" горить у ньому крівавими огнями, реве пекольним ревом.

Втім — щось спалахнуло. Побачив стіни шатра і видів, як крізь двері вливав ся сьвіт. В шатрі зробило ся ясно. Та ясність облила і його і вдерла ся очима до мозку. Ось то не буда нужденна як для собаки, а хата, господарська хата.

В ній жінка пильна, роботяща і двоє дітий.

Донька тиха, спокійна, як лісова квітка, син жвавий як сернюк. В стайни худібка, в поли збіже золотом переливаєть ся до сонця.

То його хата, худібка, збіже, родина, його житє...

Житє важке, робуче, невгомонне. Але житє...

Аж тут велика, яструбина рука, близкуча від золота і дорогих камінів, всуваєть ся у його хату і затискає свої острі кігті.

Він не дає, боронить ся, благає, просить, всі сили добрі на поміч взиває — не помагає.

Вступити ся не хоче. Де правда, люди, де правда? І він сідає на чорну потвору і гонить в сьвіт шукати тої правди! А яструбина рука загортає у свої шпони його добро, його житє... Не дати, не дати, не дати! — кричить і кидає собою. І знов шум і знов гамір і знов біль, злість і розпука вють ся у його мозку як гадючий клубок і палять його і смажать і мішають. А потім дують на нього подувом ледяного вітру і морозять у лід мутний і сірий.

Перед будою горить огонь. Біля нього клячить донька і молить ся. На мрачнім небі виринають зорі, мерехтять і никнуть. З села доходить далекий, глухий гамір. Деколи завиє собака, запіє когут, заблеє вівця і знов тихо.

Лиш огонь палахкотить непевно і топить сніг довкола себе і зорі мерехтять на небі.

Втім якийсь гамір в лісі. Рушають ся гиляки, дерева нагинають ся до себе.

Зразу злегка, полегоньки, якби щось шептали між собою, потім бють ся галузями, махають ними, як руками, вють ся, стогнуть, виють.

Підвів ся, кости запекли, заболіли, спер ся на руках і слухав. Руки дрижать, голова хитаєть ся з боку на бік, по жилах іде мороз і лід...

— Так — то вони... Ідуть дорогою з села в ліс...

То не вітер котить листєм і снігом... то вони. Не дерева то гилями хитають, лиш вони вимахують руками і грозять, що викурять старого бореука з його ями, а доньку заберуть на фільварок...

Чого вони хочуть, що він їм винен? Боже великий, послідний берліг ідуть забирати від нього!...

А він не дасть, най стрібують, не дасть!...

В голові гадючий клубок котить ся все скорше і скорше, в жилах огонь мішаєть ся з ледом і скверчить, скверчить, перед очима блискавки літають і червоні платки і золоті птахи.

Запер ся ногами, затріщали коліна — встав.

Очи впер у стовп, руки зняв в гору і якби цілим тілом грянути хотів на ворога — так ішов. Ступив крок, другий, захитав ся, земля закрутила ся під ногами і тарахнув головою в землю.

— Не дати, не дати! — ревів на всю буду.

Донька припала до нього і трусила його.

— Тату, тату, що вам! Я зараз, сьвітла!

— Не тра, най очима сьвітять, Подай сокиру.

Скорше, скорше, я не дам, не дам, не дам!

Донька кинула ся відчиняти приставлені ворота.

Трунула і показало ся зимове, сіре небо. В буді стало яснійше.

— Ось вони! На — рубайте мене, тніть, а я не дам. Бо то моє, моє, моїське, — не дам.

І зарив ся худими пальцями у землю і затискаючи зуби, аж кров і піна заступила, сичав — не — дам!

Не-д-а-а-м! захарчав і замовк.

Донька принесла води і силувала ся влити в сині, заціплені губи.

Знадвору доходив голос вітру і сумний та сумний шум дерев.